

POSITION PAPER

Een 'maatschappelijke adviesraad' voor de bankensector

17 juni 2020

Achtergrond

In het rapport 'Geld en schuld' pleit de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR) voor een betere verankering van de publieke dimensie van banken. De reden is dat banken volgens de WRR nu eenmaal zowel publieke als private functies uitvoeren, wat tot onvermijdbare spanningen leidt. Om de publieke rol te versterken, doet de WRR verschillende suggesties. Eén daarvan is een maatschappelijke adviesraad, vergelijkbaar met cliëntenraden in de zorg.

Het Sustainable Finance Lab (SFL) benadrukt in een brief aan Kamerleden de meerwaarde van wettelijke verankering van zo'n adviesraad: "Zorginstellingen moeten hun cliëntenraad om advies vragen voordat ze een belangrijk besluit nemen. [...] Door de adviesraad bij banken ook een wettelijke status te geven wint deze aan gezag. Deze adviesraad zou zich kunnen uitspreken over het kredietbeleid en grote veranderingen in het bestuur."

Verankering publieke rol

De publieke of maatschappelijke rol van banken wordt door de sector erkend en is verankerd in het pakket 'Toekomstgericht bankieren'¹. Toekomstgericht Bankieren bestaat uit een Maatschappelijk Statuut, de Code Banken en Gedragsregels voor medewerkers van banken, gebaseerd op de bankierseed die zij allemaal afleggen. Toekomstgericht Bankieren is bindend voor alle banken met een zetel in Nederland. Zowel in het Maatschappelijk Statuut als in de Gedragsregels staat dat van alle bankmedewerkers wordt verwacht dat zij een zorgvuldige afweging maken tussen de belangen van klanten, samenleving, de bank zelf en haar medewerkers, kapitaalverschaffers en andere stakeholders. Dit is niet vrijblijvend: op de Gedragsregels is tuchtrecht van toepassing.

De Code Banken, deel twee van het pakket, schrijft voor dat banken ervoor zorgen dat hun zakelijke belangen en hun maatschappelijke rol *in elkaars verlengde* liggen. Dat dient ook tot uitdrukking te komen in hun organisatiestructuur. Verder dienen banken aan stakeholders inzichtelijk te maken hoe zij omgaan met de uitgangspunten uit het Maatschappelijk Statuut. Overigens geeft de wettelijke verplichting tot het voeren van een integere en beheerste bedrijfsvoering ook aanleiding tot dialoog met toezichthouder DNB over de wijze waarop banken hun maatschappelijke rol vervullen. Dat kan leiden tot beleidsregels of 'good practice' documenten².

Tot slot geldt sinds kort voor banken met een beursnotering een wettelijke verplichting om in het beleid uiteen te zetten hoe maatschappelijk draagvlak in acht is genomen bij de vaststelling van het beloningsbeleid voor het bestuur en raad van commissarissen.

¹ Bron: https://www.nvb.nl/media/1660/000598_toekomstgericht-bankieren-statuut-codebanken-gedragsregels.pdf.

² Bijvoorbeeld: 'Good practices fiscale integriteitsrisico's bij cliënten van banken', DNB 2019.

Praktijk

Gezien het bovenstaande is het geen verrassing dat banken een structuur hebben neergezet en processen hebben ingericht om ervoor te zorgen dat zij hun verschillende stakeholders betrekken bij het bepalen van de organisatiekoers en andere belangrijke besluiten.³ Iedere bank doet dat op een manier die past bij het eigen profiel, maar er zijn veel vergelijkbare elementen.

De Volksbank heeft een Raad van Advies bestaande uit leden uit het bedrijfsleven, de politiek, de wetenschap en maatschappelijke organisaties. Deze raad behandelt thema's die variëren van strategische tot operationele onderwerpen en van verantwoord ondernemen en het Manifest van de bank tot aan merkpositionering. In de raad zitten leden die afkomstig zijn uit verschillende geledingen in het maatschappelijk middenveld.

De Raad van Advies van *ING Nederland* adviseert het bestuur van ING Bank Nederland, de Management Board Banking en de Supervisory Board gevraagd en ongevraagd over beslissingen met een potentieel significant reputatierisico in Nederland. De raad bestaat uit leden afkomstig uit het maatschappelijk veld in Nederland en vergadert minimaal vier keer per jaar. Daarnaast heeft ING ook adviesraden op specifieke thema's, zoals een MKB Advies Raad met vertegenwoordigers van brancheorganisaties in het mkb.

Triodos Bank organiseert jaarlijks een formele stakeholderbijeenkomst waarin stakeholders mee kunnen praten over de strategie. Het gaat dan om stakeholders uit alle hoeken van de samenleving: ngo's, klanten, brancheorganisaties, andere banken, overheid, adviesbureaus, enzovoorts. Dit gesprek vindt vervolgens zijn weerslag in de materialiteitsmatrix in het jaarverslag van Triodos Bank, waarin ze inzichtelijk maken welke onderwerpen voor hun stakeholders van belang zijn en hoe belangrijk zij die vinden.

ABN AMRO organiseert met regelmaat stakeholderbijeenkomsten, meetings met werknemers, investeerders, klanten en andere partijen. Sinds twee jaar wordt daarnaast jaarlijks een Learning Lab georganiseerd: een gesprek tussen externe stakeholders en de Executive Committee over de strategische koers van de bank.

Rabobank heeft ledenraden op 86 plaatsen. Die ledenraden zijn verenigd in 14 kringvergaderingen, die op hun beurt optellen tot één algemene ledenraad (ALR). De Algemene Ledenraad (ALR) is het hoogste orgaan van de Rabobank. De ALR verenigt alle sectoren, maatschappelijke groeperingen, regio's, wetenschap, bedrijfsleven en overheid en gaat over strategie en identiteit, de begroting, de resultaten en de maatschappelijke rol van de organisatie.

De definitie van stakeholders in overleggen is doorgaans breed. Deze omvat iedereen die bij de bank is betrokken, zoals werknemers (inclusief flexwerkers en zzp'ers), klanten, leveranciers, de overheid, de belastingdienst, groepsmaatschappijen, aandeelhouders, en vertegenwoordigers van maatschappelijke belangen zoals milieuorganisaties en andere ngo's. Informatie over de wensen en belangen van die verschillende stakeholdergroepen wordt doorgaans ingewonnen via een combinatie van verschillende methodes. Enquêtes, stakeholder-/ dialoogbijeenkomsten en 1-op-1 gesprekken zijn veel voorkomende vormen.

³ Uiteraard is er ook om commerciële redenen contact met klanten, bijvoorbeeld bij de (door)ontwikkeling van producten en diensten, maar dit type contact laten we hier verder buitenwege.

De wijze waarop de vaak uiteenlopende belangen van deze stakeholders moeten worden afgewogen, ligt nergens vast; dat is overigens in andere sectoren niet anders. Het is dus een kwestie van goed *corporate citizenship* om dit zorgvuldig te doen. Omdat het zorgvuldig afwegen van rechten, belangen en wensen complex is, hebben veel banken hiervoor standaardprocedures ontwikkeld. Sommige banken bieden bij erg lastige beslissingen of afwegingen met grote impact ook ondersteuning, zoals door een 'commissie ethiek'. Verantwoording over de afwegingen en genomen besluiten wordt afgelegd in het jaarverslag.

Conclusie

De publieke of maatschappelijke rol van banken is stevig verankerd in Toekomstgericht Bankieren, inclusief de bankierseed en het tuchtrecht en er wordt publiekelijk verantwoording over afgelegd.

De pleitbezorgers van een maatschappelijke adviesraad voor banken verwijzen naar de wettelijk verankerde cliëntenraden in de zorg. Die zijn ingesteld om cliënten van zorginstellingen inspraak te geven in het beleid van de instellingen. Dit is een erg beperkte scope vergeleken met de huidige praktijk van stakeholderconsultatie en brede afweging van belangen in de bankensector zoals dit inmiddels staande praktijk is. De ambitie van de sector, vastgelegd in de Code Banken, om "een zorgvuldige afweging te maken tussen de belangen van klanten, samenleving, de bank zelf en haar medewerkers, kapitaalverschaffers en andere stakeholders", lijkt het beste te kunnen worden gerealiseerd door op passende wijze input te vragen van stakeholders die een belang hebben bij het vraagstuk dat aan de orde is. Soms is een enquête onder een specifieke groep daarvoor nodig, soms is het beter om met een ngo te praten. Bij grotere kwesties, zoals herziening van de strategie van de organisatie, is het goed om alle beschikbare instrumenten in te zetten om een zo breed mogelijk beeld te krijgen van de belangen die op het spel staan. Zoals het SFL zelf al stelde: "Daarbij is er niet één enkele maatregel waarmee alle problemen zijn opgelost. Er bestaat ook geen blauwdruk van het ideale financieel- en geldstelsel. Nodig is een aanpak waarbij verbeteringen in gang worden gezet, voortdurend geëvalueerd en indien nodig weer bijgesteld."⁴

Toevoeging Code Banken

Zoals uit dit paper blijkt, betrekken banken grote groepen stakeholders op uiteenlopende wijze bij hun beleid, zowel structureel als ad hoc. Bij een volgende herziening van de Code Banken zullen wij nog explicieter verankeren dat iedere bank die gehouden is aan deze code dit blijft borgen.

Vanzelfsprekend met inachtneming van de diverse organisatie modellen die banken hebben zodat de wijze waarop banken stakeholders betrekken blijft passen bij de betreffende bank.

⁴ Bron: <https://sustainablefinancelab.nl/wp-content/uploads/sites/334/2019/10/191010-SFL-brief-aan-Vaste-Kamercie-Financien-betreffende-WRR-rapport-Geld-en-Schuld.pdf>.